

УВОДНА РЕЧ

Научним скупом „Др Лаза К. Лазаревић – живот и дело“ одржаним 2. новембра 2011. године у Свечаној сали Српске академије наука и уметности, обележено је 160 година од рођења овог истакнутог лекара и књижевника. Предлог о организовању једног оваквог скупа који је потекао од *Фондације за хуману сīтаросīй* „Др Лаза Лазаревић“, и њеног председника г. Симеона Бабића, дочекан је оберучке од стране Српског лекарског друштва, и његове Секције за историју медицине, а потом и од Одељења медицинских наука САНУ, те је и припремљен у зачуђујуће кратком року и одржан с успехом. Томе се никако не треба чудити, јер живот и дело овог ствараоца уместо да протицањем времена нестају и бледе, почињу да се све јасније оцртавају на позадинама оног и овог времена, да не кажемо – вечности.

Др Лаза К. Лазаревић, лекар и писац! Када је „све то стигао да постигне“? Када и како? За само нешто више од деценије рада стваралачког, колико му је подарила ћудљива Судбина, боље рећи – проклета сушица (туберкулоза), као што нам то статистички трезвено доказује др Милан Јовановић Батут у свом есеју *Песници и смрћ* (1895). Прераном смрћу својих ствараоца, каже Батут, српска књижевност (али не само она!) губи не само *квантитативно*, него и *квалитативно*, јер нико од тих одличника не доспева до пуне своје стваралачке зрелости. Какав би био Бранко Радичевић у својој педесетој, или Његош, или др Лаза К. Лазаревић? О томе можемо само маштати. Какви би били њихови *најзрелији* доприноси?

На ширем плану, доба у коме Лаза Лазаревић дејствује као лекар, јесте доба наглог процвата медицине, после победе *Пасīерове науке*. Дојучерашње истине преко ноћи постају заблуде. Читава медицина, по речима оца модерног српског војног санитета др Михајила Мике Марковића, готово преко ноћи се окреће тумбе. Време створено за истинске природњаке које краси дедуктивни ум, а поврх тога Божји дар – дијагностичка интуиција; за које је „и зујање комарца – музика“, то јест сваки, наоко „безначајан детаљ“. Отуда се

није ни чудити броју радова који говоре о томе које је све дубоке бразде у најразличитијим данашњим медицинским специјалностима др Лаза К. Лазаревић још у оно време узорао. Данас су сви ти његови подухвати још видљивији. Јасније су нам ондашње његове замисли, па и опомене.

У библиографији др Лазе К. Лазаревића, претеже стручна литература, па ипак, он и у српској књижевности оставља дубок траг. Његове приче се одмах преводе на најпознатије европске језике. Стижу чак до богу-иза-кичме непознате Јерменије, истина посредством руског језика. А наслов једне од његових, можда, најбољих приповедака – *Све ће њо народ њозлаћиии* – и дан дањи изговара се као пословица.

Када је све то стигао? Како? Лекар безмало лишен сна и одмора, а опет толико вичан перу!? Који је своје вјерују исказао речима: *Мајчице, како је лејо живејии за друге*. Исказујући тиме и једну од најдубљих, а тако једноставних, тајни самог људског постојања, корачајући путем којим се најређе иде, ведро чела.

Све је то сада пред тобом, у невеликој овој књизи, радознала читатељко и знатижељни читаоче; па оцени.

Али, иако припреман и с напором и са лакоћом, иако је Свечана сала САНУ била готово пуна, скуп је пропраћен у гробној медијској тишини, изузме ли се Танјугов кратак извештај. Нису зујале камере, нису се промотавали узрујани новинари, хватајући за рукав те овог, те оног предавача. Савремених писаца – познатих, мање познатих, и сасвим непознатих – могли сте свећом тражити. Што речито говори о нечистој савести данашњег друштва; о погубној његовој „стратегии и тактици“, данас толико омиљеној, која гласи: *не њодсећај – не њаласај!* Јер, могли би се словесни запитати: *А, шииа је са кућом др Лазе К. Лазаревића?* Која још постоји. *Зашићо у њој није сјомен музеј једном оваквом сјивараоцу, каквим се може њодичији мало који евројски народ? Још не видимо у њој кусјоса који њечно говори барем два свејска језика, и дочекује госјие са свих сјирана свејиа, говорећи им и ово: њреко њујиа вам је у њо време било њрво гериијииријско одељење у свејиу, не само у Србији. А одавде се, у њо исто време, могла видејии Варошка болница, сада заклоњена касније сазиданим зградама, до које је докјор Лаза сјизао очас њосла, кроз башјиенске њролазе, у њо дана у њо ноћи...*

Не, тога нема. Још увек нема.

Шта више, и штампање овог Зборника се непотребно отегло. Национална фондација за хуману сјиросјии желела је да га снабде документима, старим и новим фотографијама, али... Потребан је и за то новац, а добротвора ни од корова. Док они који би за такве ствари требало да се постарају – ћуте (*не њаласај!*).

Ипак...

Захваљујући *Rastko*, највећој електронској библиотеци на Балкану (www.rastko.net/medicina) одмах су по пристизању свих ових радова писцу ових редова, исти тамо и објављивани.

Напоследку, можда је и право што овај зборник објављује Српско лекарско друштво, само самцито, скромно, за свој новац, али од срца одајући тиме најдубље поштовање једном од најистакнутијих својих прегаоца и чланова.

Проф. др Брана Димиријевић